

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.044 у Хмельницькому
університеті управління та права імені
Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки юридичних наук, доцентки Нікіфорової Т.І. на дисертацію Яковлевої Світлани Володимирівни на тему «Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняються неповнолітнім або із залученням неповнолітнього», подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Ступінь актуальності теми дисертації. Боротьба з незаконним наркообігом має міжнародний характер. З цією метою розроблено та затверджено ряд міжнародних нормативно-правових актів, зокрема Рамкове рішення 2004/757/ЖНА, що встановлює мінімальні правила стосовно складових елементів злочинів та санкцій у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, прийняте 25 жовтня 2004 р., Рішення Ради Європи 2005/387/ЖНА від 10 травня 2005 року про обмін інформацією, оцінку ризиків та контроль над новими психотропними речовинами та Стратегія ЄС щодо боротьби із наркотиками на 2013–2020 роки. Законодавства усіх держав світу містять норми, спрямовані на боротьбу з цим явищем. Однак незаконний наркообіг щороку збільшується та щороку зростає кількість неповнолітніх осіб, які залучаються до цієї протиправної діяльності. Дослідження цієї проблеми та розробка пропозицій до законодавства та практики його застосування, спрямованих на посилення боротьби з незаконним наркообігом, особливо за участю неповнолітніх осіб є безумовно актуальними.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертанткою обґрунтовано вибір теми дослідження, правильно визначено об'єкт та предмет. Запропонована здобувачкою структура дисертації дала змогу проаналізувати усі аспекти кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення у сфері незаконного наркообігу, що вчиняються неповнолітніми або із залученням неповнолітнього, зробити відповідні висновки та рекомендації, пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства.

Метою роботи авторка визначила отримання науково обґрунтованих результатів у вигляді наукових висновків та рекомендацій щодо регламентації кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів із залученням неповнолітнього або за його участю,

спрямованих на удосконалення чинного кримінального законодавства України та практики його застосування. Для досягнення поставленої мети визначено одинадцять завдань, які відповідають плану дослідження, повністю досягнуті в процесі написання дисертації, що відображено у зроблених висновках та пропозиціях.

В ході дослідження дисертанткою використано загальнофілософські, загальнонаукові та спеціальні методи.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, обумовлена тим, що здобувачка ґрунтовно дослідила законодавчі норми, що регламентують підстави кримінальної відповідальності за відповідні кримінальні правопорушення, використала достатню кількість наукових джерел, значну емпіричну базу, а саме рішення ЄСПЛ, Конституційного Суду України, Верховного Суду, статистичні звіти Генеральної прокуратури, матеріали кримінальних проваджень, вироків судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій, а також власний досвід роботи суддею судів різних інстанцій.

Таким чином, достовірність та обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, отриманих Яковлевою С.В. у дисертаційному дослідженні, забезпечена завдяки використанню достатньої джерельної бази, матеріалів судової практики та статистичних даних, правильному поєднанню методів наукового пошуку.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу у наукових публікаціях.

Рецензована робота є одним із перших у науці кримінального права комплексних досліджень кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення у сфері незаконного наркообігу, що вчиняються неповнолітнім або із залученням неповнолітнього.

У межах здійсненого дослідження отримано результати, що мають наукову новизну. Зокрема, авторкою обґрунтовано, що збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів має істотно більшу суспільну небезпечність порівняно з іншими альтернативними діяннями, передбаченими в ч.1 ст. 307 КК, на підставі чого запропоновано визначити посилену кримінальну відповідальність за збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів та виокремити це діяння у ч. 2 ст. 307 КК України як кваліфікований склад кримінального правопорушення (с.с. 179-180). Дуже доречною та обґрунтованою є також пропозиція дисертантки трансформувати безумовний спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності, передбачений ч. 4 ст. 309 КК в умовний та остаточність звільнення поставити у залежність від виконання обов'язків щодо лікування від наркоманії (с. 169).

Важливе практичне значення має удосконалення авторкою алгоритму визначення сукупного розміру предмета кримінального правопорушення при

вилученні наркотичних засобів і психотропних речовин, віднесених до різних кваліфікаційних груп за кількістю найбільш небезпечного наркотичного засобу (психотропної речовини) (с.с. 80-81), а також визначення моменту закінчення кримінального правопорушення, пов'язаного із залученням неповнолітнього, яким слід вважати момент здійснення дорослою особою дій, спрямованих на залучення неповнолітнього до незаконного наркообігу, незалежно від того, чи вчинив неповнолітній кримінальне правопорушення (с. 104).

Варто також відзначити ґрунтовний аналіз практики призначення покарання за кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 307, 309, 317 КК, вчинені неповнолітніми або із залученням неповнолітнього. Систематизовано порушення, які стали підставами для визнання вироку необґрунтованим та його скасування в частині призначеного покарання (с. 158).

Найпозитивнішим у роботі є те, що усі висновки та рекомендації автором викладено у вигляді конкретних пропозицій щодо удосконалення норм КК України, КПК України та Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори», які викладені в Додатку Б (с.с. 213-216), є науково обґрунтованими та заслуговують на увагу законодавця.

Основні теоретичні положення, висновки і практичні результати, отримані в процесі роботи над дисертацією Яковлевої С.В. опубліковано в 5 наукових статтях у фахових наукових виданнях України, 1 науковій статті в іноземному виданні, а також 5 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, що відповідає вимогам, передбаченим постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист, у достатньому обсязі відображені в анотації до дисертації, зміст якої відповідає встановленим вимогам. Текст дисертації викладено у науковому стилі, літературною державною мовою.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності. Аналіз наукових положень, позицій інших науковців у дисертації містить посилання на відповідні джерела. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертації не виявлено.

Оформлення дисертації здійснене відповідно до вимог, передбачених наказом МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40, і не викликає зауважень.

Попри позитивну оцінку дисертаційного дослідження, воно, як і будь-яка праця, не позбавлене певних недоліків, суперечливих або таких, що потребують додаткової аргументації, положень.

По-перше, в підрозділі 2.4 недостатньо проаналізовано таку ознаку вини в кримінальних правопорушеннях, передбачених ст.ст. 307, 309, 317 КК, вчинених із залученням неповнолітнього, як усвідомлення віку неповнолітнього, що прямо впливає на кваліфікацію за відповідною частиною.

По-друге, в підрозділі 3.2. проаналізовано не лише практику призначення покарання, але й звільнення від відбування покарання та застосування примусових заходів медичного характеру, тому в назві підрозділу та в розділі 3 доцільно було вказати про аналіз судової практики застосування заходів кримінально-правового характеру щодо неповнолітніх. Крім того, в підрозділі проаналізовано відповідну практику не лише щодо неповнолітніх, але й щодо застосування заходів за кримінальні правопорушення, вчинені із залученням неповнолітніх, що також не відображено у назві.

По-третє, застосування примусових заходів виховного характеру щодо неповнолітніх, які вчинили кримінальні правопорушення у сфері наркообігу проаналізовані дисертанткою лише з підстав звільнення від кримінальної відповідальності (ст. 97 КК). Проте такі заходи можуть бути застосовані судами також на підставі ч. 1 ст. 105 КК, як звільнення від покарання. Крім того, ці заходи проаналізовано дуже поверхово (с. 171), однак вони заслуговують більшої уваги, адже саме застосуванню виховних заходів перед каральними надається перевага в роз'ясненнях та рекомендаціях міжнародних органів щодо неповнолітніх, які знаходяться у конфлікті із законом.

По-четверте, аналізуючи практику застосування до неповнолітніх звільнення від відбування покарання з випробуванням, авторкою не проаналізовано призначення такого обов'язку як виконання заходів, передбачених пробаційною програмою (п. 4 ч. 3 ст. 76 КК), застосування якого має позитивний вплив на виправлення засудженого.

Висловлені зауваження мають дискусійний або рекомендаційний характер та жодним чином не применшують загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Висновки:

1. Дисертація Яковлевої Світлани Володимирівни на тему «Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняються неповнолітнім або із залученням неповнолітнього», є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку доктрини кримінального права та правозастосовної практики.

2. Дисертація Яковлевої С.В. виконана і оформлена у відповідності до вимог, передбачених Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від

23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Здобувачка Яковлева Світлана Володимирівна заслуговує на присудження їй освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент

**доцентка кафедри кримінального
права та процесу Хмельницького
університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидатка юридичних наук, доцентка**

Тетяна НІКІФОРОВА